

Jahvè gewaarborgde kans gegeven, het natuurlijk en geestelijk leven tot in de hoogste kosmische regionen in eenheid te leven en aan de onzichtbare hand van den Engel des Verbonds de werking van val en vloek als op te schorten".

Deze beschouwing eischt verhoogde bewustheid van deze diogen bij de personae dramatis, die — het is waar — in de Schrift niet met zooveel woorden is uitgedrukt, maar logisch en psychologisch door de Schrift nog veel minder wordt uitgesloten, en hier is het, dat ik met de classiciteit van alle eeuwen en met Bilderdijk, vrijheid vraag voor den dichter-schrijver.³⁾

³⁾ Dr Gispén gelieve hierin een wederwoord aan te treffen op het zijne in „De Reformatie” van 3 November 1933, eerste pagina, kolom 2.

Verbetering: Door zetselverschuiving werd de tweede alinea van pag. 133, 1 kolom, van het vorig nummer onleesbaar. Bedoeld was:

Het woord (roman) komt van het adverbium uit het Volkslatijn *Romanice*, wat beteekent: op romaanschen trant. Bedoeld werd daarmee een verhaal in verzen in het Romaansch, dus een episch gedicht, vervaardigd in de vroege middeleeuwen, toen in de verhouding van Latijn en frankische volkstaal in de literatuur de eerste regel, de tweede uitzondering was. En een zoo opvallende uitzondering, dat uit de tegenstelling: gewoon — ongewoon, hier een nieuw woord werd geboren, een nieuwe naam: een boek, een gedicht in de romaansche taal geschreven: een roman.

SEERP ANEMA.

I. Stap, „Een Bundel Humor”.

Bij de N.V. Gebr. Zomer en Keunings Uitvermaatschappij te Wageningen is verschenen „Een bundel Humor”, samengesteld door den leider van het Bondsbureau der Geref. Jongelingsverenigingen, den heer I. Stap.

De bedoeling van die uitgave is, gelijk in een „Woord vooraf” wordt aangegeven, „te trachten de afdeeling „luim” op onze feestelijke vergaderingen op eenig hooger peil te brengen”, want „ieder die met het jeugdverenigingsleven op de hoogte is, zal moeten toestemmen, dat er, ter afwisseling van ernst, al te veel voordrachten worden ten beste gegeven, die meer laag-bij-den-gronds zijn, en dus néértrekken, dan verheven en dus óphieven”.

Dat de heer Stap, die weet wat voor onze verenigingen noodig is en wat haar ontbreekt, poogt een leemte te vervullen, geeft hem recht op waardeering. Inderdaad is er een tekort aan goed materiaal voor voordrachten in het niet-ernstige genre en een bundel, die meewerkt om in dat tekort te voorzien, is dus welkom.

Over de keuze, die hij deed (een vijftigtal bijdragen in proza of dichtvorm), te oordeelen, is, bij een specifieke uitgave als deze, moeilijk. De kring, voor welken de bundel allereerst bestemd is, is bont van samenstelling, en, zal iedere vereeniging

erin vinden wat haar past, dan moet ook de inhoud wel sterke nuances vertoonen. De heer Stap zal b.v. zijn redenen gehad hebben om stukken als van Justus van Maurik, Laurillard, Van Zegelen, op te nemen, die we eigenlijk liefst maar van het repertoire van voordragende verenigingen zouden zien verdwijnen, omdat ze versleten zijn. En hij zal ook uit overwegingen van ervaring een zoo groot aantal bijdragen in dialectische taal hebben gekozen (waaronder héél goede trouwens).

Van meer algemeen aard is de vraag, of zijn bundel „een bundel humor” genoemd kan worden. Blijkens „het woord vooraf” heeft hij zelf de moeilijkheid van het criterium ten dezen gevoeld: hij spreekt van humor en „humor” en bedoelt, als ik hem goed begrijp, met de laatste: luim. Ik geloof niet, dat deze onderscheiding juist is. Luim is niet een variant van humor, maar van het komische. Humor en luim zijn beide openbaringsvormen van het komische en dus is een bundel, die inderdaad bijdragen bevat in het eene zoowel als in het andere genre, niet een bundel humor alleen, doch een verzameling komische stukken. Het komische is immers, naar de definitie in het boek van Dr J. D. Bierens de Haan „De zin van het komische”: „de averechtsche erkenning der menselijke idealiteit, langs den omweg van het toevallig tegendeel. Door de komische voorstelling wordt een levenswaarheid (of -feit) gekend niet langs de rechte lijn, maar langs de kromme der averechtsche voorstelling”. En die „kromme der averechtsche voorstelling” kan het schrijvende (humor), zoowel als het goedmoedige (luim) tot hoofdrichting hebben. Beter dus ware het hier te spreken van een „bundel humor en luim”, als aanwijzing, dat deze beide vormen van het komische (er zijn ook andere), in het boek gevonden worden.

Intusschen heeft de samensteller en blijkens zijn voorwoord en blijkens zijn keuze terecht humor en luim willen scheiden en dus geldt deze opmerking alleen den titel, niet den inhoud van zijn bundel. Dat hij in den inhoud beide tot uiting deed komen, humor zoowel als luim, is juist, want beide voldoen ze aan zijn streven, voordrachten in het niet-ernstige genre te verschaffen. En goede luim is zeker niet te versmaden.

C. T.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

Het Paradijs in Lukas 23 vs 43.

„Wat” — zoo luidt de vraag, die me hierover gedaan wordt — „bedoelde de Heere Jezus in Zijn

wonderschoon verhaal geeft en een onderwijzing is in een der meest fundamentele beginselen van de ware godsvrucht.

Hoe werkt Gods genade in het hart van den mensch? Dat is de vraag, waarmee duizenden zich hebben beziggehouden. Wat is, in de verwerving van dat eeuwige en onvervreemdbare bezit, het aandeel dat God aan den mensch gunt?

De mensch, dien de onfeilbare Werkmeester, in onderscheiding van Zijn overige schepselen, naar Zijn beeld heeft geschapen. In wien Hij de heerlijke en onwaardeerbare autonomie heeft gelegd, aan wien Hij een eigen rede, een eigen wil, aan wien Hij vrijheid van beweging heeft gegund, zoals een vorst ze schenkt aan zijn stedeouders. O, hoe koninklijk verheven blijft de mensch daar in, ook na de schennis en de schande die de zondeval over hem gebracht hebben. Daarom staat de Heilige Schrift vol van imperatieven. Daarom gebiedt de Wijsheid: weest gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader die in de hemelen is, volmaakt is. Daarom kan Paulus zeggen dat hij jaagt naar het ideaal, of hij het ook grijpen mag! Daarom doel de Christen, naar de Schrift, de wapenrusting zelf aan, daarom staat hij, omgordt zich en schoeit de voeten met bereidheid van het Evangelie.

Het laatste boek van De Chateaubriant behandelt het eeuwoude probleem van de wisselwerking die het God behaagd heeft te leggen tusschen Hem, den Almachtige, den Eeuwige, den Alwetende en ons, afhankelijken, omsloten door tijd en ruimte, beperkten in kennen en kunnen.

Een van de krachtigste en vruchtbaarste potenties, welke God in den mensch heeft gelegd tot groei, tot heiligmaking, tot worden, tot perfectie, is het aanschouwen, of, zooals men het meestal noemt, de contemplatie. De profeet is de aanschouwer bij uitmendheid, de Ziener. Maar ook bij den mensch van middelmatige statuur is de aanschouwing de voornaamste voorwaarde van het leven. De kaars des lichaams is het oog, zegt de Heiland. Indien uw oog eenvoudig is, zoo zal uw gehele lichaam verlicht zijn.

De mensch of het volk dat de aanschouwing verwaarloost, komt om in geestelijk gebrek.

Als het vizioen ophoudt, wordt het volk onbloeit, zegt de Spreukendichter.

Overal in de Heilige Schrift, in het oude zoowel als in het nieuwe testament, vindt men de aan-

woord tot één der moordenaars die met Hem gekruisigd werden, met het Paradijs; en hebben we daarbij aan hetzelfde Paradijs te denken, waarvan ons in Genesis 2 wordt verhaald?

Ik beantwoord de twee vragen, waaruit deze ééne bestaat, maar in dezelfde orde als waarin ze gedaan worden. Met het antwoord op de eerste is trouwens ook dat op de tweede vanzelf gegeven.

Ook zonder dat we van elders licht zoeken, wijst het woord zelf van den Heere Jezus Christus tot den moordenaar ons duidelijk de richting, waarin we het door Jezus bedoelde Paradijs hebben te zoeken. Want waarheen Jezus' menselijke ziel bij 's Heeren sterven ging, is voor ons geen open vraag.

In positieve uitspraken, zoowel als in wat het ons mededeelt van de stervensverwachting der vromen, zegt ons het Oude Testament, dat, als in den dood het lichaam weerkeert tot het stof waaruit het genomen is, de geest terugkeert tot God die hem gaf. Bovendien sprak Jezus, gedurende zijn verkeer op aarde, herhaaldelijk van zijn sterven als van een terugkeeren tot den Vader die Hem gezonden had.

En Jezus' laatste kruiswoord was: „Vader, in Uwe handen beveel ik mijnen geest”.

Daaruit volgt, zonder meer, reeds overtuigend, dat het Paradijs, waarheen Jezus tot den moordenaar zeide, bij zijn sterven te zullen gaan, nergens anders dan in den hemel kan te zoeken zijn.

En dit vinden we bevestigd, als we, naar den gulden regel: dat Schrift altoos met Schrift te verklaren is — een regel, bij de toepassing waarvan dan het onderscheid tusschen Oud- en Nieuw Testament nooit verwaarloosd mag worden — gaan vragen, of ook elders in het Nieuwe Testament van het Paradijs gesproken wordt, en of er daar misschien dan eenig licht over wordt ontstoken.

En dan blijkt dit metterdaad het geval te zijn.

In 2 Cor. 12:4 schrijft de Apostel Paulus, dat hij „opgetrokken is geweest in het Paradijs, en (daar) gehoord heeft onuitsprekelijke woorden, die het eenen mensch niet geoorloofd is te spreken”. En in Openb. 2:7 hooren we Christus aan de gemeente van Efeze beloven, dat aan wie overwint, gegeven zal worden te eten van den boom des levens, die in het midden van het Paradijs Gods is.

Nu is 't duidelijk, dat ook naar deze beide Schriftwoorden het Paradijs te zoeken is in den hemel. Naar 2 Cor. 12:4, want wat de Apostel in vs 4 noemt een opgetrokken-zijn in het Paradijs, dat heet in vers 2 een opgetrokken-zijn tot in den derden hemel. En ook naar Openb. 2:7, want als Christus Zijn getrouwen bemoeit met het loon dat hun weggelegd is, wijst Hij hen altijd naar de hemelen (Matth. 5:13). Er is dus geen twijfel aan, of het Paradijs hebben we ons te denken in den hemel.

sparing tot contemplatie. Zoekt Zijn aangezicht geduriglijk, vermaant David, en nu nog, als de gemeente na de godsdienstoefening uiteengaet, zegt de prediker de sacramentele formule: Verheft uwe harten tot God.

De mystieken van alle eeuwen geven ons geen andere les, en zelfs de groote godsdiensten, welke ontstaan zijn buiten de grenzen van de openbaring, wijzen op de noodwendigheid van het aanschouwen.

Een van de dingen die de aanschouwing het meest verhinderen, is de afleiding. Het beeld dat te onpas komt binnen het gezichtsveld van de inwendige voorstelling, verhindert de geest om op te gaan in de uitsluitende aanschouwing van het voorwerp, dat zij zich verkoren heeft. Wend, wend mijn oog van de ijdelheden af, is het gebed van een ieder die God wil kennen.

Zoo is het ook met de verbeelding: en het is in het geheel niet te verwonderen, dat de imaginatio door tal van kerkvaders en zieleherders werd gerekend onder de groote belagers van het zieleleven, en op één lijn werd gesteld met hoogmoed, luiheid, wulpschheid en onmatigheid. Het spel der verbeelding, de droomerij, de mijmering, de „rêve”, moet met de krachtigste zelftucht worden tegengestaan. Voor velen is de droom het beste van het leven, maar droomen staat dikwijls gelijk met het indrinken van vergif. Welk een herhaling van zich zelf, welk een aanschouwing van het dierbare ik.²⁾

Deze les van wijsheid en vroomheid is door Alphonse de Chateaubriant verwerkt tot een prachtig en spannend verhaal.

Intrige is er vrijwel niet in. Het aantal personen is minimaal. De actie concentreert zich om twee hoofdfiguren. Daarnaast groepeerde zich een half dozijn nevenfiguren.

Een jong student die een jaar van hard werken achter de rug heeft, krijgt van zijn vader verlof om een voetreis te maken door een Fransche provincie. Hij kiest Bretagne. Een ruzzak, een puntstok, een plantentrommel, een dik aantekencabier en een Shakespeare — voor eventueel slecht weer — ziedaar zijn heele uitrusting.

Het is middag. De heele morgen heeft hij gewandeld onder de heete zon, over weggetjes omrand van hei en gaspeldoorn. Om twaalf uur heeft

En daar ijk ook re het door J netzelfde is, gedaan in (

Het spreek kunnen Hem en als twee gel niet alleen in de ruimt hun besta

Er zijn, z lichamen, e wal de Sc wij toezien We mogen verhaalt, e rigens onbe to te schrijf verhuizen, deden. Het op aarde n

Maar wa loren: de o onzen God. Heere Jezus wacht, aans gelooven.

En dááro de eerste met onzen (weer het dáárom wij hemel, en den hemel-

B.

VAK
E

Het I

Hoewel e is voor een ondernem belang der Immers landschen basis va oordeeling zeggen, 'n oordeeling vraagstuk

hij zijn sol kaas, en v hij tussche soort van mos en va eind. Elke aanleiding ste bocht, een wil vo zonlicht. I kronen eer kest zweef en gonzen dert meter teel, het n ooit gezien klimop-pru gebouw v elk gekapl bemoste le gen, een p keeren en en weerha sarracenen op de enor werpgaten, vensters z alles geroo en blikkers strakke he

Nadat d verzading blik, drijft Twee hoog de binnen stallen en nen van la toch, dat geen klorr geen gekm geloei acht penhokken treedt nad daar niet gareel zit een kapot heid het l drinkbak liggen eer

POPULAIR-WETEN - [SCHAPPELJKE SCHEITSEN

Het antwoord uit den Hemel.

(La réponse du Seigneur.)

I.

Enkele maanden geleden verscheen bij Bernard Grasset in Parijs een boek, dat in wijde kring de aandacht heeft getrokken: *La réponse du Seigneur*, roman van Alphonse de Chateaubriant.¹⁾

Het heeft een diepe indruk gemaakt op me. Van weinig boeken kan ik met zooveel overtuiging zeggen, dat ze even schoon als goed zijn. Weinig boeken kan ik zoo hartelijk en welgemeend een ruim debiet toewenschen als dit. En wie tot nu toe in twijfel heeft verkeerd omtrent de vraag of Christendom en romankunst wel te vereenigen zijn, zal bij het lezen van dit boek zijn scepticisme het veld zien ruimen voor triomferende zekerheid.

Alphonse de Chateaubriant is geen veelschrijver, maar de enkele boeken, die hij geschreven heeft, hebben hem een plaats der eere geschonken onder de schrijvers van Frankrijk. Zijn eerste boek, *Monsieur des Lourdes*, verscheen in 1911. Het is het sobere en aangrijpende verhaal van een landedelman, die geruïneerd wordt door de buitensporigheden van een eenigen zoon des ouderdoms, die studeert in Parijs, en, verward als hij is door een te zwakke moeder, zich geen enkele weelde ontzegt. Het tweede boek verscheen in 1923, *La Brière*, een ruig en somber drama van ruwe veenbewoners, die zich, in hun bijna volslagen isolement, verzetten tegen de opdringende cultuur.

Voor al dit boek heeft den schrijver beroemd gemaakt. Hij verwierf er door de grand prix van de Académie française en tegen de toekenning van die prijs heeft zich niet één enkele stem verheven. En nu, tien jaren na de verschijning van *La Brière*, brengt De Chateaubriant een nieuwe ontroering, een ontroering van een zoo geheel andere aard, met een boek dat tegelijkertijd een